

УДК 342. 127. 15

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.81>

ПРИМИРЕННЯ СТОРІН: РОЛЬ МЕДІАЦІЇ У РОЗВ'ЯЗАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ КОНФЛІКТІВ

Логвиненко М.І.,

кандидат юридичних наук, доцент,
викладач ВСП «Роменський фаховий коледж КНЕУ
імені Вадима Гетьмана»
e-mail: logvynenko55@ukr.net

Олексенко К.Д.,

студентка III курсу спеціальності 081 «Право»,
ВСП «Роменський фаховий коледж КНЕУ
імені Вадима Гетьмана»
e-mail: katyao2806@gmail.com

Логвиненко М.І., Олексенко К.Д. Примирення сторін: роль медіації у розв'язанні адміністративних конфліктів.

Ця стаття присвячена дослідженню питання «Роль медіації у вирішенні адміністративних спорів». У сучасному світі, де конфлікти є неодмінною складовою взаємодії, суспільству важливо знайти ефективні та мирні методи їх врегулювання. У цьому контексті медіація є особливо актуальним, корисним та цінним інструментом для адміністративних відносин, оскільки надає можливість сторонам залучати компетентних медіаторів для ефективного вирішення адміністративних питань у випадку порушення законодавства суб'єктами. Медіація є новою практикою в багатьох країнах Європи (Польща, Болгарія, Естонія, Швеція) та поширюється, як альтернатива судовим процедурам. Цей метод спрямований на примирення та узгодження питань між конфліктуючими сторонами, особливо в адміністративній сфері, де існують різноманітні інтереси та позиції, включаючи загальні суспільні відносини: бізнес, освіту, відносини з суб'єктами владних повноважень. З кожним роком надходження позовних заяв до адміністративних судів збільшується. Для спрощення роботи адміністративних органів застосовують судові і позасудові методи вирішення конфліктів. Використання медіаційних методів може забезпечити ефективне вирішення суперечок без необхідності витрачання значних ресурсів на судові процедури. Важливо розглянути ключові аспекти ролі медіації у розв'язанні адміністративних конфліктів та її важливість для побудови гармонійних відносин у суспільстві. Успішне впровадження медіаційних методів сприяє не лише вирішенню конфліктів, але і підвищує рівень взаєморозуміння між пересічними особами (громадяни, особи без громадянства, іноземці)

та державою, сприяючи довірі, створенню стійких та довготривалих рішень, які задовольняють потреби обох сторін. На відмінно від Європейського Союзу українське суспільство, знаходиться на початковому етапі використання медіації, як комплексу процесуального вирішення конфліктів.

Ключові слова: медіація, медіатор, адміністративні органи, державні органи, конфлікт, метод, компроміс, медіаційні провадження, процес.

Logvynenko M.I., Oleksenko K.D. Reconciliation of the parties: the role of mediation in the resolution of administrative conflicts.

This article is dedicated to discussing «The role of mediation in resolving administrative disputes?». In the modern world, where conflicts are an inevitable part of interaction, it is important for society to find effective and peaceful methods of resolution. In this context, mediation is particularly relevant, useful, and valuable as a tool for administrative relations, as it allows parties to involve competent mediators for effective resolution of administrative issues in case of legal violations by subjects. Mediation is a new practice in many European countries (Poland, Bulgaria, Estonia, Sweden) and is expanding as an alternative to judicial procedures. This method aims to reconcile and coordinate issues between conflicting parties, especially in the administrative sphere where there are various interests and positions, including general public relations: business, education, relations with government entities. With each passing year, there is an increase in the number of lawsuits filed in administrative courts. To simplify the work of administrative authorities, judicial and extrajudicial methods of

conflict resolution are used. The use of mediation methods can ensure effective resolution of disputes without the need for significant resources spent on judicial procedures. It is important to consider the key aspects of the role of mediation in resolving administrative conflicts and its importance for building harmonious relations in society. Successful implementation of mediation methods contributes not only to conflict resolution but also to increasing mutual understanding between ordinary individuals (citizens, stateless persons, foreigners) and the state, promoting trust, creating sustainable and long-term solutions that satisfy the needs of both parties. Unlike the European Union, Ukrainian society is at an early stage of using mediation as a complex process for conflict resolution. The relevance and problematic nature of the topic lie in the lack of information among ordinary citizens about the mediation process as a method of resolving critical issues. Effective use of mediation in the administrative process requires qualified mediators who are competent and knowledgeable about the specifics of resolving such issues. Questions also arise regarding the use of the mediation process due to the lack of a clear methodology.

Key words: mediation, mediator, administrative bodies, state authorities, conflict, method, compromise, mediation proceedings, process.

Актуальність та проблематика теми полягає у тому, що відсутня інформація у пересічних громадян про медіаційний процес, як метод вирішення критичних питань. Ефективне використання медіації у адміністративному процесі вимагає кваліфікованих медіаторів, які є компетентними та володіють специфікою вирішення подібних проблем. Також виникають питання щодо використання медіаційного процесу через наявність не чіткої методики.

Мета дослідження: дослідити ефективність медіації, як альтернативного методу вирішення адміністративних питань між сторонами конфлікту. З'ясувати позитивні та негативні аспекти медіаційного процесу, та яким чином він впливає на суспільні відносини у сфері адміністративних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Медіація у адміністративних справах – це ефективний інструмент для знаходження справедливого розв'язання правопорушень, який враховує інтереси всіх сторін та сприяє досягненню компромісу. Однак багато пересічних громадян не мають достатньої інформації про медіацію як метод вирішення критичних питань, що становить перешкоду для її широкого застосування. Також важливо, щоб у медіаційному процесі брали участь кваліфіковані медіатори, які володіють необхідною компетенцією та розуміють специ-

фіку подібних справ. Іншою проблемою є відсутність чіткої методики медіаційного процесу, який не визначений в законодавстві, що супроводжується великою кількістю питань у сторін [2, ст. 137].

З кожним роком кількість позовних заяв до адміністративних судів зростає. Щоб полегшити роботу адміністративних органів, законодавство України передбачило використання як судових, так і позасудових методів вирішення спорів. У Європі широко поширеним позасудовим методом вирішення таких суперечок є медіація.

Медіація виступає як ефективний засіб завершення конфлікту та оптимізації роботи адміністративних органів. Її використання сприяє раціоналізації функціонування таких органів шляхом урегулювання суперечок. Вирішення адміністративних конфліктів через медіацію, де медіатор пропонує декілька варіантів розв'язання ситуації, сприяє досягненню компромісу та збереженню відносин між сторонами. Медіаційний процес є ефективним інструментом економії ресурсів, а фінальне рішення має офіційний характер та юридичну силу. Важливо, що медіація проводиться за взаємною згодою сторін з урахуванням принципів добровільності, нейтральності, незалежності, неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав. Легітимність медіації сприяє укладанню угод в межах закону та інтересів сторін, відповідаючи загальноприйнятим нормам.

Вирішення спорів із застосуванням процедури медіації має низку переваг, порівняно із юрисдикційними способами захисту, таких як: економія часу, наявність можливості впливати на рішення з особистими перевагами, конфіденційність, збереження позитивних відносин з іншою стороною (сторонами) конфлікту тощо.

Економія часу – одна з ключових переваг медіації. У порівнянні з традиційними судовими процесами, які можуть тривати місяці або навіть роки, медіація може призвести до швидкого вирішення конфлікту, часто за кілька сеансів. У медіаційному процесі сторони можуть домовитися про вирішення своїх суперечок набагато швидше, оскільки вони мають можливість працювати безпосередньо над пошуком рішення під керівництвом нейтрального медіатора.

Не менш важливою перевагою даної процедури є частина 1 стаття 6 Закону України «Про медіацію», де учасники зобов'язані забезпечувати конфіденційність інформації, яка обговорюється під час процесу медіації, якщо інше не передбачено законом або не домовлено сторонами у письмовій формі. Ця конфіденційність дає можливість сторонам вільно обговорювати всі аспекти конфлікту, включаючи особисті відчуття, інтереси та потреби, забезпечуючи таким чином відкрите та ефективне вирішення суперечок через медіацію.

Тоді чому за наявності такої кількості переваг, зручностей та доступності медіація в Україні залишається не такою поширеною, як очікувалося? Та яким чином використовувати медіацію у спорах із державою в межах адміністративного судочинства? Відповіді на ці запитання автори намагаються висвітлити у роботі, аналізуючи положення нормативно-правових актів українського законодавства.

Так, відповідно до частини 2 статті 5 Кодексу адміністративного судочинства України законодавство гарантує право на захист судом порушених прав, свобод чи інтересів особи, яка звернулася до суду, іншими методами, що не суперечать закону, але забезпечують ефективний захист цих прав та інтересів від порушень з боку владних органів [2, ст. 89]. Отже, чинне нормативно-правове регулювання не забороняє використовувати медіатора в адміністративному судочинстві, проте й відсутній прямий припис про таку можливість. Виключенням є лише згадка в статті 17 КАСУ про можливість сторін вживати заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом [9, ст. 14].

Оскільки в Кодексі адміністративного судочинства України чітко не вписано інститут медіації як частини судової практики і відсутні будь-які відсилання до інших кодексів, які б дозволили таке тлумачення, то тут залишається, мабуть, лише одна можливість, а саме пропонувати медіацію як частину адміністративної діяльності судів. У такому разі за згоди учасників процесу формальне судове провадження переривається з метою проведення процедури медіації. Після цього суддя іншої судової колегії або оскільки мова йде не про судову практику – науковий співробітник суду виступає у ролі медіатора і проводить медіацію. При успішному завершенні медіації перед судовою колегією, яка власне розглядає справу, має бути заявлено про укладання мирової угоди або іншу форму припинення правового спору (відмова від позовних вимог або їхнє визнання), після чого належний суддя офіційно закриває судове провадження за правилами, встановленими КАСУ. На практиці це можна розв'язати й таким чином: в разі успішного завершення медіації законного суддю зі згоди сторін запрошують за стіл медіації, де він нібито без будь-якого переходу продовжує формальне провадження і офіційно закриває розгляд правового спору. До того ж, адміністративні органи, як правило, не дають своєї згоди на медіацію у тих випадках, коли, на їхню думку, її проведення у даній справі нецільне, оскільки може призвести до преюдиціальності. Це, зважаючи на велику кількість подібних справ, у публічному праві на відміну від цивільного права, де основним принципом є

приватна автономія, вочевидь, може траплятися досить часто [8, ст 16].

З недавнього часу медіація є самостійною професією у соціальній сфері, яка регулює різні суспільні відносини включаючи і адміністративні. Через впровадження медіації в практику, існують вимоги до цієї професії. Вони зазначаються інститутом акредитації медіаторів. Вимоги до медіаторів в Україні визначені законодавством та стандартами медіаційної практики. Медіатором може бути фізична особа з відповідною освітою або професійним досвідом у сфері медіації, яка пройшла відповідну підготовку в Україні чи за кордоном. Особливі вимоги до медіаторів у сфері адміністративного права включають вищу освіту в цій галузі або суміжних областях, а також спеціалізовані курси з медіації в адміністративній сфері. Важливо, щоб медіатори розуміли особливості адміністративних процесів та володіли навичками взаємодії з урядовими агентствами та іншими структурами публічного сектору. Підтримка високих етичних стандартів, таких як конфіденційність та непартійність, також є обов'язковою. Додатково, медіаторам необхідно володіти спеціальними навичками у веденні переговорів, вирішенні конфліктів та спілкуванні з різними учасниками адміністративних процесів. Використання медіації може сприяти оптимізації роботи адміністративних органів та підвищенню довіри та співпраці між владою та громадою. Для виконання державою своїх функцій є реєстр медіаторів. Очолювати його можуть організації які займаються підготовкою медіаторів та об'єднання медіаторів, а інший варіант передати це управління Міністерству юстиції.

Структура медіаційного процесу може варіюватися в залежності від характеру конфлікту, але загалом у ньому беруть участь такі сторони: громадяни або підприємства (фізичні та юридичні особи), які мають конфліктні питання з державними представниками; адміністративні органи або державні службовці, які є представниками державних або муніципальних органів та взаємодіють з громадянами; та медіатор, компетентна особа, що допомагає сторонам знайти спільне рішення та завершити конфлікт. Учасники медіаційного процесу мають право залучати інших фахівців, які надають консультації або експертні висновки, а також адвокатів для представництва інтересів сторін. Крім того, брати участь можуть і представники громади, якщо конфлікт стосується великої кількості осіб.

Варто зазначити, що всі ці сторони співпрацюють з метою досягнення мирного та взаємовигідного вирішення конфлікту в адміністративній сфері. Успішна медіація призводить до збереження відносин, зниження конфліктності та вирішення питань за допомогою угод, що задовольняють усіх учасників.

На підставі вищенаведеного можна зробити висновки, що медіація у адміністративному судочинстві виявляється не лише ефективним інструментом вирішення конфліктів, але й ключовою складовою побудови довіри та співпраці між громадянами та державними органами. Шляхом спільних зусиль сторін та медіатора досягається мирне та взаємовигідне вирішення спору, що сприяє збереженню стосунків, зменшенню конфліктності та забезпеченню учасників угодами, які враховують їхні інтереси. Такий підхід відображає сучасні тенденції в правовій практиці, де спрощення процедур і акцент на медіаційних методах стають основою для зміцнення правової держави та підвищення задоволеності всіх учасників судового процесу.

Висновки. Медіація вирішує конфлікти швидше, ніж традиційні судові процедури і є потужним інструментом для установ та товариств, які дбають про свій імідж. За допомогою нейтрального посередника сторони можуть досягти згоди, що дозволяє зекономити час та ресурси. Медіаційний процес сприяє збереженню взаємовідносин між сторонами, оскільки вони самі приймають рішення та зобов'язані його виконувати.

Медіатор допомагає створити унікальні та прийнятні обом сторонам рішення, що враховують їхні особисті потреби та інтереси. Він також бере на себе частину навантаження, яке в іншому випадку падало б на судову систему та державні органи, дозволяючи їм зосередитися на більш складних та серйозних справах.

Посилення свідомості про медіацію сприяє активному залученню громадян до вирішення конфліктів за допомогою позасудових методів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.10.2023).
2. Кодекс Адміністративного Судочинства України: Закон України від 01.09.2005 р. № 35-36 : станом на 31 грудня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 17.02.2024).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 14.10.23 р. № 51: станом на 17 грудня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
4. Закон України про медіацію від 16.11.2021 р. № 7 ВВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. станом на 17 грудня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
5. Логвиненко М.І., Кордунян І.В. Шлях до медіації. Суми, видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2022. 336 с.
6. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / Р. Гаврилюк, І. Городиський та ін.; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса: «Екологія», 2019. 456 с.
7. Кодекс етики медіатора. Український Центр Медіації: веб-сайт. URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/pro-tsentr/kodeks-etyky-mediatora/2-kodeks-etyky-mediatora>
8. Кацьора О. Проблеми та стан розвитку медіації в Україні. Науково-теоретичний альманах Грані. 2021. Том 24(7-8). С. 21–25.
9. Медіація : ефективне вирішення конфліктів. Вінницький окружний адміністративний суд. URL : <http://voas.gov.ua/work/med-ats-ya/med-ats-ya-efektivne-vir-shennya-konfl-kt-v/> (дата звернення: 17.02.2024).
10. Ростовська К.В., Гришина Н.В. Медіація в адміністративному судочинстві : міф чи реалії сьогодення. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2020. Випуск 29. С. 182–188.